

ДѢЛО

Выходятъ въ Львѣвъ ще Вторникъ Четверга и Суботы
 «Библиотекъ» 5-й г. оп. Литер. додатокъ
 «Библиотекъ» выходятъ по 3 печат. ар-
 кушъ каждого 15-го и послѣдняго дня каждого мѣсяца.
 Редакція «Администрація» подъ Ч. 44. ул. Галицка.
 Рукописи вѣрнутся лишь напередѣ застереженно
 «Библиотекъ» принимаются по цѣнѣ 6 кр. отъ одно-
 го листа почтовой, въ рубр. «Надоболане» по 20 кр. а. в.
 Рекламція неопечатавъ вѣдѣній отъ порта.
 Предплату и нисераты принимаютъ: J. Lvovъ Адми-
 нистрація «Дѣла». J. V. H. Naassenstein & Vogler, Wall-
 bachgasse 10; M. Duker, Riemergasse 13; G. L. Daube &
 Co., Singerstrasse 11 a.; Rudolf Mosse; F. A. Richter
 Nibelungengasse 4. Въ Франкфуртѣ M. Naassenstein & Vo-
 gler, E. L. Daube & Co. Въ Парижѣ Agence Havas. Въ Рос-
 сійской Редакція «Кіевскіи Старини» въ Киевѣ, почтовой
 уряды и «Газетное Бюро» В. Ф. Зана въ Одесѣ Дер-
 жавская ул., д. Радля 9.

Предплата на «Дѣло» для Австріи: для России:
 на цѣлѣй рокъ . . . 12 зр. на цѣлѣй рокъ . . . 12 рубл.
 на пѣвъ року . . . 6 зр. на пѣвъ року . . . 6 рубл.
 на чверть року . . . 3 зр. на чверть року . . . 3 рубл.
 съ дод. «Библиотекъ»: съ дод. «Библиотекъ»: . . .
 на цѣлѣй рокъ . . . 16 зр. на цѣлѣй рокъ . . . 16 рубл.
 на пѣвъ року . . . 8 зр. на пѣвъ року . . . 8 рубл.
 на чверть року . . . 4 зр. на чверть року . . . 4 рубл.
 на самѣ додатокъ: на самѣ додатокъ: . . .
 на цѣлѣй рокъ . . . 5 зр. на цѣлѣй рокъ . . . 5 рубл.
 на пѣвъ року . . . 2 50 зр. на пѣвъ року . . . 2 50 р.
 Для Варшавы, сѣрѣжъ России:
 на цѣлѣй рокъ . . . 16 зр.
 на пѣвъ року . . . 7 50 зр.
 на чверть року . . . 3 75 зр.
 съ дод. «Библиотекъ»: на самѣ додатокъ: . . .
 на цѣлѣй рокъ . . . 19 зр. на цѣлѣй рокъ . . . 6 зр.
 Поодиноже число коштує 12 зр. а. в.

Просимо поспѣшити съ присылкою предплаты и залогостей.

Языкъ рускій въ школахъ середныхъ.

Съ хвилею, коли у всѣхъ середныхъ школахъ Галичини уставомъ соймовою въ 1867 року, съ выимкою нашон академичной гимназии у Львѣвъ, введено языкъ польскій яко выкладовый, стався языкъ рускій лише зглядно обовязковымъ предметомъ науки, т. е. що навѣтъ ученикъ-Русинъ може отъ науки своего родного языка увѣльнитися.

Уставомъ сею змѣнено давнѣйшу организацію школъ середныхъ въ Галичинѣ радикально, именно знищено давнѣйшу практику, на основѣ котрой ученикъ Русинъ бувъ зглядно обовязанъ по-при нѣмецкѣй выклады учитися основно своего языка черезъ всѣ классы гимназіалънй або реальнй, и що отъ доброго успѣху въ томъ предметѣ зависѣвъ его загалыйнй поступъ. Щобъ наука руского языка тымъ правильнѣйше розвивалася, вытворено тогдѣ при кождой середной школѣ посады такъ аваныхъ „Nebenlehrer-ów“, т. е. учительнѣвъ молодшыхъ, але сталыхъ або етатовыхъ и испытованыхъ, котрымъ спеціально поручавано науку руского языка.

При такихъ обставинахъ посѣдавъ народъ рускій яку таку гарантію, що молодѣжь его гимназіалъна въ часѣ 8-лѣтної науки потрафитъ присвоити собѣ точне знанье якъ языка самого, такъ и его граматикѣ та исторіи литературы.

Уставомъ соймовою въ 1867 року гарантія та зовсѣмъ упала. Языкъ рускій выключено од всѣхъ середныхъ школъ всѣхдонъ Галичини съ выимкою чотырохъ нишыхъ классъ гимназии академичной, а ученикамъ лишено до нѣтъ, чи и о скѣлько счотитъ користати въ науку матерного языка якъ предмету зглядно, а въ деякихъ школахъ (въ Бродяхъ, примѣромъ скававши) навѣтъ надобовязкового.

Аномалія та тревас по нынѣшній часъ. Руска молодѣжь на своій рѣдній землі не має моготы познакомитися основно съ своимъ языкомъ въ школахъ, удержуваныхъ кровавымъ грошемъ державного податку. Що больше! Съ лѣтами выробилася по нашихъ середныхъ школахъ практика, що: 1) години для науки руского языка обмежено до двоухъ годинъ тыжднево; 2) що на науку ту вызначаються авычайно години по-ва школьными годинами, навѣтъ въ среды и суботы або яко третій години по полудни; 3) що наука руского языка удѣляеся не поодинокими классами, а въ двоухъ-трехъ отдѣлахъ — кумулятивно; 4) що въ наслѣдокъ того предметъ зовсѣмъ не вычерпуеся; 5) що доси нема навѣтъ докладного плану лекціонного для науки руского языка при кумулятивномъ еи трактованіи; 6) що науку тую отдаютъ поодинокіи дирекціи въ руки молодыхъ, малодосвѣдченыхъ суплентѣвъ, до руского языка навѣтъ не квалификованыхъ.

Якъ при такомъ складѣ рѣчей выгладяє наука руского языка въ нашихъ гимназіалъныхъ школахъ реальныхъ, легко догадатися. Предмету, на котрый въ руской академичной гимназии спотребляеся въ кождой классѣ, отъ I до VIII, по 3 години тыжднево, предмету того учатся школярѣ прочыхъ гимназіалъныхъ въ руской Галичинѣ лише по 2 години тыжднево въ по-ва авычайныхъ годинахъ; въ гимназіалъныхъ польскихъ у Львѣвъ въ среды и суботы въ двоухъ отдѣлахъ, а въ реальныхъ школахъ въ Бродяхъ и у Львѣвъ немовъ лише французского языка. Отъ до чего мы доборолися. Выимку малу становитъ лише гимназіалъ польска въ Бережаныхъ, де, въ ласки эдаєся дирекція, руского языка учать по 3 години тыжднево въ кождой классѣ.

Якъ-жежь инакше выгладяє наука польского языка въ нашихъ середныхъ школахъ!

Кромѣ того, що языкъ польскій есть выкладовымъ (въ гимназии Францъ-Йосефа навѣтъ и для науки религіи руской, котру по польски выкладає о. Онуфрій Лепкій), кромѣ того що до науки его суть обовязанъ всѣ ученики — Поляки и Русины — жертвуются ему авычайнй години школьнй въ повномъ числѣ тыжднево и до науки его прикладяєся авычайнй школьными повна вага. Розумѣеся, що въ такъ щасливыхъ обставинахъ наука языка польского може вповнѣ успѣвати, тымъ больше, що въ найновѣйшихъ часахъ наука та въ кождой гимназии спочиває въ рукахъ учителя испытованого, до того предмету особно квалификованого филолога.

Подумаймо теперъ, що для науки нѣмецкого языка отъ колькохъ лѣтъ при кождой гимназии существує окрема етатова посада старшого учителя; що наука польского языка поручаєся ровно-жь учителямъ спеціально до того квалификованымъ, а що для руского языка нема нѣвъ достаточныхъ годинъ, нѣвъ учительнѣвъ отповѣднихъ; що руского языка учать математики, историки и натуралисты; що найновѣйше розпорядженье министерства просятъ навѣтъ для науки французского языка, гимнастики и рисункѣвъ жадає отъ дотычныхъ учительнѣвъ квалифікація, — то положенье руского языка выдасється тымъ неградишнѣе. А причиною всего есть соймава устава въ 1867 року, якъ и та обставина, що рускимъ языкомъ, а именно пляномъ лекціоннымъ, нѣвъто у насъ на серію не интересуєся.

Есть вправдѣ розпорядженье краевой Рады школьной, чтобы години руского языка не конче вызначають по-ва авычайными школьными годинами; есть сказано въ томъ розпорядженю, що години рускій мають бути лише крайнй, т. е. перша або послѣдна рано и перша або друга по полудни, — але чи се розпорядженье выконуєся всюды?

На дняхъ отдано науку руского языка въ реальнй школѣ у Львѣвъ укнѣченому телологову, не посѣдающему нѣвъ студій философічныхъ, нѣвъ нѣвкой квалифікація. Се яже дѣйственно крайна аномалія и легковаженье предмету. Рускій языкъ не находить для себе опѣки навѣтъ въ институты державныхъ. А при томъ гадає де-кто переводити уставы въ Соймѣ, на основѣ котрыхъ и ученики-Поляки були-бы обовязанъ учитися по руски въ цѣлѣй Галичинѣ. Чи се не иронія? Чи не лучше подбати въ першій линіи о то, чтобы Русинъ на Руси мавъ моготу научитися своего языка?

Думаємо про-то, що послы нашй, подносячи въ Соймѣ на ново справу внованія гимназіалъ рускихъ, заинтересуются и тою справою, и ввернутся до авыстей школьныхъ съ представленьемъ, чтобы науку руского языка въ польскихъ середныхъ школахъ въ руской части Галичины управлѣняти.

Вѣче народне въ Станиславѣвъ.

(Конецъ.)

По промовахъ референтѣвъ та ухваляхъ революцій почали промовляти въ трибуны чч. селяне-господарѣ. Якъ скавано, деякі въ нѣтъ говорили дуже краснорѣчиво и розумно, а авбранй слухали ихъ, якъ попередню референтѣвъ, дуже уважно та що хвила громко отзывались съ одобреніями або оплесками. И дѣйственно, промовы селянъ були дуже цѣкавы и поучаючй тымъ, що открывали намъ погляды самого люду нашего на его потребы и кривды.

Ч. Дмитрашъ, начальникъ громадскій въ Ямницѣ, въ правдѣ, основно обдумандй рѣчи, представивъ авбранымъ, що законъ противъ пѣвства не примѣняєся въ практицѣ въ такой мѣрѣ, якъ бы належало, на шкоду народу, — а що пѣвство декуда подѣвувало, то треба подякувати ревнымъ заходамъ нашихъ

священникѣвъ мисіонерѣвъ. Подѣвъ конецъ свои промовы бесѣдникъ завѣщавъ авбраныхъ на Вѣчу, щобъ и ови всѣ были апостолами тверести, котра причинитъ до добробыту и морального подвѣсєня народу.

Ч. Гурикъ въ Угринова завравъ голосъ, якъ самъ признаєся бѣвъ праготована, а толькы побужденый до того рефератами и революціями. Тожъ и ввернулся отъ по черѣ до выголошеныхъ рефератѣвъ, и въ практици свои подтвердивъ въ краснѣй промовѣ все, що въ рефератахъ було поднесено, а наконецъ вѣщавъ авбраныхъ братѣвъ до просвѣты черезъ авкладные читальни, и до обороны своихъ правъ народныхъ.

Ч. Драганъ и Легиновичъ говорили о тяжкихъ таксахъ нотаріалъныхъ, о несправедливомъ для селянъ оцѣненю грунтоѣвъ, о шкодахъ отъ разливу рѣкъ и отъ дикой вѣврыны. Тутъ такожъ було поднесено, що скарѣвъ замыкає лѣсы для громадъ и люде не мають моготы купити казалака дерева, а дерево купами гниє въ лѣсѣ. Въ нашомъ селѣ — говоривъ бесѣдникъ — навѣтъ школъ не дають дерева на опалъ; дѣти мусѣтъ ходити до школы, сидѣть въ неотапливѣй комнатѣ и набувають недугъ: въ зимѣ черезъ то хорувъ все колькодесѣтеро дѣтей. — Вѣче ухвалило резолюцію до правительства, чтобы селянамъ позволено носити ручницѣвъ для охороны себе и своего майна передъ дикою вѣврыною.

О. Мардаровичъ въ Волчинцѣ представивъ нынѣшне и-шанованье недѣвъ и святъ рускихъ и вѣщѣвъ революцію до правительства, котру Вѣче и ухвалило, чтобы: по мысли обовязующихъ реформирѣвъ въ недѣлѣ и свата рускій нѣвде не отбывалися торги та ярмарки; чтобы лопы на вѣврыну въ свята и недѣлѣ были заказнй, и чтобы въ тіи днѣ нашихъ люде не взывано на термыны авѣ до суда авѣ до иншихъ урядѣвъ.

Ч. Вас. Филипѣвъ, мѣщанинъ въ Богородчанѣ, поставивъ революцію до правительства, чтобы увольнено громады отъ побору всякихъ податковѣвъ, а перенесено той обовязокъ на уряды податковѣвъ. Мотивы до той революціи подавъ бесѣдникъ слѣдуючй: 1) Устава громадска въ 12 сєрпня 1866 р. не обовязує громады до побору податковѣвъ. 2) Уряды громадскій суть уставомъ громадскою въ круѣвъ власномъ и порученомъ такъ перетяженй, що бѣвъ ущербу а навѣтъ цѣлковитого занедбаня тыхъ обовязковѣвъ нѣвъкъ не моготъ заниматься поборомъ податковѣвъ. Уряды громадскій списавъ табель податковѣвъ та веккими выказами, стиганьемъ, екекуціями и секвестраціями занятй отъ 1 сѣчня до кондя грудня такъ, що не лишася имъ часу авѣ силы заниматься своими автономичными обовязками, а черезъ то господарка и порядки громадскій зовсѣмъ занедбуются. 3) Подѣвъ податковѣвъ наравкуе громады на великій испованній выдатки и кошты. Коли-бѣвъ громада хотѣла належито податки побирати и стегати, то мусѣла-бы окремый выдѣлъ податковѣвъ (поборца, касієра, контролѣра и гайдукѣвъ) оплачувати, а до такихъ коштѣвъ громада авѣ не обовязана, авѣ не має фондѣвъ. Маленькй ремунарація, якими уряды податковѣвъ надѣвлюють деякихъ начальникѣвъ громадскихъ, и сотнои части тыхъ коштѣвъ не покрываюгъ. 4) Подѣвъ податковѣвъ наравкуе громады на всякй надужитя, спронеѣвреня, навѣтъ на цѣлковиту утрату грошей черезъ крадѣжь, огонь, а тымъ способомъ на повторну выплату страченыхъ податковѣвъ, — якъ се въ нашомъ краю часто лучася. 5) Отъ часу раздѣлу грунтоѣвъ и аркушѣвъ грунтовоыхъ неравъ подѣвъ однимъ нумеромъ дому складяєся колько родинъ своими частями податковѣвыми до одного податника, — а до розрахованя тыхъ частковѣвъ податѣвъ многй писарѣвъ и поборцѣвъ громадскій не мають отповѣднои вѣдѣности, и черезъ то неедна родина буває покрывжена. 6) Черезъ стиганье

податковѣвъ, екекуціи и секвестраціи урядами громадскими а зглядно начальниками громадъ пеуются отношеня межы начальниками громадъ а громадами: начальникъ, що має бути опѣкуномъ и добродѣемъ громады, черезъ стиганье податѣвъ и отѣвѣчалнѣсть спадячю на него въ того обовязку, ставса часто гонителемъ громадинъ, а громадине зновъ его ненавидѣтъ. Той сумный станъ отбывася потому и въ автономичныхъ дѣлахъ громадскихъ. — Уряды податковѣвъ стоячи за поборомъ податѣвъ черезъ уряды громадскій, мають той аргументъ, що урядъ громадскій, знаячи богатшихъ и бѣднѣйшихъ громадинъ, може першй кварталъ покрывати податками богатшихъ, а бѣднѣйшимъ поустати до кварталѣвъ поанѣвшагъ. Але сей аргументъ невначущй, бо начальники громадъ шадѣтъ якъ-разъ богатѣвъ, о котрыхъ ласку стоять, а бѣднихъ тиснуть въ початку року, а коли декуда и подускають бѣднѣйшимъ, то лише на ихъ шкоду, бо потому труднѣйше имъ выплатити наразъ большу суму и въ того выходятъ высокои залогости.

Ч. Фед. Дутка въ Люковецѣ въ гладкой промовѣ разѣвравъ двѣ рѣчи: разъ, тую аномалію, що старство донесенье громадинъ на войта отсылає тому-жь войтову до поясєня, а не переслухає жалобникѣвъ, а по друге, що въ Рады повѣтвой нема хѣсна, дорого коштує, справъ не залагоджує цѣлыми роками такъ, що комисаръ старства большій ладъ зробивъ-бы въ громадѣ за одинъ день, якъ цѣлѣй Выдѣлъ повѣтвой за рокъ. Заключенье бесѣдника було такъ, що Рада повѣтвой не приносить пожитку а дорого коштує. Завбранй однодушно и съ одушевленьемъ принялъ революцію на скасованье Радъ повѣтвыхъ...

Наконецъ подаємо телеграммы и письма насѣвшй на Вѣче станиславское:

Коломыя. Патриотизмъ горюю! Въ единѣ силѣ! Боже помагай! — Сулятицкй, Каштанъ, Соболєвскй.

Вѣденъ. Слава и честь Вамъ, Братя, що численно зѣвбрались, радити надъ жизненными справами бѣваланити нашего народу и надъ способами, вызвалити его въ . . . и экономичного прагнетена! Въ далекой чужины засылає Вамъ наша громада щиро-сєрдечный привѣтъ! — Руско-украиньска молодѣжь у Вѣднѣ.

Бережань. Вашимъ нарадамъ най товаришитѣ правда, любовь народу и горяче бажанье польшєна его долѣ. Бажаємо щасливого осущєня повѣтвыхъ ухвалъ. Душею мы съ Вами! Слава Станиславцинѣ, що поднесла могоучй голосъ въ оборонѣ прагнетеного люду и нашихъ незадаченыхъ правъ! — М. Глѣбовицкй, Дуткевичъ, д-ръ Чайковскй, Чумаць, Л. Глѣбовацкй, Дымикъ, Джулинскй, д-ръ Савачкй!

Вѣденъ. Нехай Богъ помагає! Воля народу — воля Божѣ! Мы духомъ съ Вами. — Д-ръ Брыковичъ въ имени вѣденскихъ Русинѣвъ.

Львѣвъ. Честь и слава участникамъ собранія, совѣщающимъ о просвѣщеніи и благосостояннй галицко-русского народа. — Центр. Выдѣлъ общ. Качковского.

Куты. Щастѣ Божѣ великому дѣлу! — Д-ръ Скоморовскй, Галицкй.

Куты. Божѣ помагає! — Василь Апанъ, Иванъ Стасиницъ.

Рогатинъ. Русины Рогатинскій засылають братный привѣтъ и щастѣ Божѣ въ подвигахъ на нѣвъ народной! Труднѣе постоянно! Боронѣмъ правъ нашихъ а будучнѣсть наша!

Косѣвъ. Зѣ-подѣвъ Черногоры та Сокольска, дѣвры шлемо Братямъ вѣвчимъ сердечный привѣтъ. Помагай Богъ бордимъ за волю и славу! Помагай Богъ всѣмъ, що стараются иривести народъ до самовѣданія! Станьмо братъ при братѣ сполучеными силами въ оборонѣ правъ нашихъ. Поступѣвъ, неотомима праця и вѣра въ свою власну помѣчь най буде намъ завѣтомъ, а хотъ притенетй всякимъ . . . станемосъ страшными всѣмъ, що спиваютъ нашъ ровдой. — Русины Косѣвскй.

Виднѣвъ (подѣвъ Снятынѣмъ). Дорога Братя! Съ великою радостію и утѣхою вита-

